

Alkoholservering på särskilda boenden

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens proposition 2011/12:61 Alkoholservering på särskilda boenden.

Några följdmotioner har inte väckts.

I propositionen lämnas förslag till lag om ändring i alkohollagen (2010:1622). Ändringsförslaget innebär att det ska bli tillåtet att servera spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker till en boende och besökare till denne på särskilda boenden vid vilka måltidsservice tillhandahålls. Med särskilda boenden avses sådana boenden för äldre människor som regleras i 5 kap. 5 § andra stycket socialtjänstlagen (2001:453) och sådana särskilda boenden för funktionshindrade som regleras i 5 kap. 7 § tredje stycket socialtjänstlagen och 9 § 9 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Utskottet välkomnar och ställer sig bakom de föreslagna ändringarna.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juni 2012.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden	5
Alkoholservering på särskilda boenden	5
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	9
Propositionen	9
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Alkoholservering på särskilda boenden

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i alkohollagen (2010:1622). Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:61.

Stockholm den 27 mars 2012

På socialutskottets vägnar

Kenneth Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kenneth Johansson (C), Lena Hallengren (S), Mats Gerdau (M), Christer Engelhardt (S), Helena Bouveng (M), Isabella Jernbeck (M), Lennart Axelsson (S), Catharina Bråkenhielm (S), Anders W Jonsson (C), Agneta Luttröpp (MP), Anders Andersson (KD), Per Ramhorn (SD), Eva Olofsson (V), Henrik Ripa (M), Teres Lindberg (S), Maria Lundqvist-Brömster (FP) och Christin Hagberg (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I proposition 2011/12:61 Alkoholserving på särskilda boenden föreslår regeringen att riksdagen antar dess förslag till lag om ändring i alkohollagen (2010:1622). Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1 och lagförslagen finns i bilaga 2.

Lagförslagen har med några undantag behandlats i Lagrådet. De undantagna förslagen är av rättelsekaraktär.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att det blir tillåtet att servera spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker till en boende och besökare till denne på särskilda boenden vid vilka måltidsservice tillhandahålls. Detta innebär att ett undantag görs från huvudregeln i alkohollagen (2010:1622) om krav på serveringstillstånd. Med särskilda boenden avses sådana boenden för äldre människor som regleras i 5 kap. 5 § andra stycket socialtjänstlagen (2001:453) och sådana särskilda boenden för funktionshindrade som regleras i 5 kap. 7 § tredje stycket socialtjänstlagen och 9 § 9 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Vidare föreslås att den som serverar spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker på ett sådant särskilt boende som nämnts ovan ska utöva särskild kontroll (egenkontroll) över serveringen. För egenkontrollen ska det finnas ett för verksamheten lämpligt program. Om den som bedriver alkoholserving på ett särskilt boende inte följer de allmänna bestämmelserna i alkohollagen om ordning och nykterhet, åldersgränser eller utlämnande av alkoholdrycker, ska han eller hon kunna förbjudas att fortsätta med serveringen eller meddelas varning om ett förbud skulle vara en alltför ingripande åtgärd. Ett förbud ska gälla i sex månader. Den som serverar alkoholdrycker i strid med ett sådant förbud döms till böter eller fängelse i sex månader. I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juni 2012.

Utskottets överväganden

Alkoholservering på särskilda boenden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i alkohollagen (2010:1622).

Propositionen

Servering av spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker

Med servering avses försäljning av alkoholdrycker till en konsument, om det sker för förtäring på stället, se 1 kap. 11 § andra stycket alkohollagen (2010:1622). Annan försäljning till konsument är att betrakta som detaljhandel enligt alkohollagens terminologi. Med försäljning avses i sin tur att man tillhandahåller alkoholdryckerna mot ersättning.

Bestämmelser om servering av alkoholdrycker finns i 8 kap. alkohollagen, och huvudregeln är att sådan kräver tillstånd, se 8 kap. 1 § första stycket. I paragrafens tredje stycke finns dock undantag från tillståndskravet. Det gäller fall då serveringen avser enstaka tillfälle för i förväg bestämda personer, sker utan vinstintresse och utan annan kostnad för deltagarna än kostnaden för inköp av dryckerna samt äger rum i lokaler där det inte bedrivs yrkesmässig försäljning av alkohol- och lättdrycker.

Frågor om serveringstillstånd prövas av den kommun där serveringsstället är beläget.

Enligt 8 kap. 15 § första stycket får ett stadigvarande serveringstillstånd för servering till allmänheten bara medges om serveringsstället har ett eget kök i anslutning till serveringslokalen och tillhandahåller lagad eller på annat sätt tillredd mat. Gästerna ska kunna erbjudas ett varierat utbud av maträtter. Ett tillfälligt tillstånd för servering till allmänheten får meddelas om serveringsstället tillhandahåller tillredd mat, och detsamma gäller för tillstånd för servering i slutet sällskap, se 15 § tredje stycket.

Serveringstillstånd får bara meddelas den som visar att han eller hon med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden samt omständigheterna i övrigt är lämplig att utöva verksamheten och att verksamheten kommer att drivas i enlighet med de krav som ställs i alkohollagen, se 8 kap. 12 § första stycket. Sökanden ska genom att avlägga ett prov visa att han eller hon har de kunskaper om alkohollagen och anslutande föreskrifter som krävs för att på ett författningsenligt sätt kunna utöva serveringsverksamheten, se 12 § andra stycket.

Straffbestämmelser finns i 11 kap. alkohollagen. Om någon t.ex. uppsåtligt eller av oaktsamhet serverar alkoholdrycker utan serveringstillstånd när så krävs, kan denne dömas för olovlig försäljning av alkoholdrycker till böter eller fängelse i högst två år, se 3 §.

För servering av folköl krävs inte något tillstånd.

Alkoholservering på särskilda boenden

Regeringen anser att med särskilda boenden ska avses sådana boenden för äldre människor som regleras i 5 kap. 5 § andra stycket socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, och sådana särskilda boenden för funktionshindrade som regleras i 5 kap. 7 § tredje stycket samma lag och 9 § 9 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS. Det är alltså fråga om individuellt behovsprövat boende som ges med stöd av SoL och LSS. Vidare gör regeringen den bedömningen att frågan om tillstånd till alkoholservering på särskilda boenden bara är aktuell i de fall måltidsservice tillhandahålls där.

Då det är kommunernas ansvar att driva verksamhet i form av särskilda boenden, och då det också är kommunerna som prövar frågor om serveringstillstånd enligt alkohollagen, konstaterar regeringen att kommunen prövar sin egen lämplighet för verksamheten enligt 8 kap. 12 § alkohollagen i de fall kommunen söker och får tillstånd till alkoholservering på särskilda boenden som kommunen själv driver. Enligt regeringen framstår inte detta som en nödvändig ordning. Med hänsyn till den prövning som kommunen ändå måste göra innan den uppdrar åt en enskild aktör att driva verksamhet i form av särskilt boende, kan det enligt regeringens bedömning inte anses nödvändigt att kommunen prövar dennes lämplighet också inom ramen för ett tillståndsförfarande enligt alkohollagen. Enligt regeringen framstår det alltså inte som nödvändigt med en individuell lämplighetsprövning enligt alkohollagen när det gäller den som driver ett särskilt boende där måltidsservice tillhandahålls. Detta gäller oavsett om kommunen driver verksamheten i egen regi eller om det särskilda boendet är upphandlat på entreprenad och oavsett om någon underentreprenör i sin tur bedriver måltidsservicen. De krav som alkohollagen ställer bör enligt regeringen kunna tillgodoses inom ramen för den prövning som kommunen ändå måste göra innan den uppdrar åt någon enskild utförare att driva verksamheten. Regeringen föreslår därför att alkoholservering till de boende och deras besökare, på sådana särskilda boenden vid vilka måltidsservice tillhandahålls, tillåts i alkohollagen.

Egenkontroll och sanktioner

Regeringen anser att den som bedriver alkoholservering på särskilda boenden ska utöva kontroll (egenkontroll) över serveringen och utarbeta särskilda egenkontrollprogram för ändamålet, även om risken för alkoholpolitiska olägenheter vid sådan servering måste bedömas vara minimal.

Enligt regeringen kan man inte helt utesluta att den som bedriver serveringen i något avseende kan komma att bryta mot lagen. Regeringen anser därför att det bör finnas en möjlighet för kommunen att kunna förbjuda fortsatt servering eller meddela varning om ett förbud skulle vara en alltför ingripande åtgärd. Eftersom servering är försäljning till konsument om det sker för förtäring på stället är de allmänna bestämmelserna om försäljning i 3 kap. alkohollagen tillämpliga på servering, oavsett om denna kräver tillstånd eller inte. Regeringen gör därför bedömningen att det finns behov av att kunna meddela förbud mot fortsatt servering om den som bedriver serveringen inte följer de allmänna bestämmelserna i alkohollagen om ordning och nykterhet, åldersgränser eller om utlämnande av alkoholdrycker i 5, 7 och 8 §§. Enligt regeringen bör ett sådant förbud mot fortsatt servering begränsas till sex månader.

Regeringen konstaterar att det redan i dag är straffbelagt i alkohollagen att överträda ett av kommunen meddelat förbudsbeslut i enskilda fall när det gäller detaljhandel och servering av folköl. Regeringen föreslår att den som fortsätter att servera alkoholdrycker på ett särskilt boende i strid med ett förbud som kommunen meddelat mot sådan servering ska kunna dömas till ansvar för olovlig dryckeshantering till böter eller fängelse i högst sex månader. På motsvarande sätt som gäller för detaljhandel och servering av folköl bör det inte dömas till ansvar i ringa fall.

Följdändring och rättelser i alkohollagen

Regeringen föreslår att när det gäller servering av folköl ska de bestämmelser som anges i alkohollagen om de krav på verksamheten som ska vara uppfyllda samt skyldigheten att anmäla sådan verksamhet till kommunen inte gälla för sådan servering av alkoholdrycker som är undantagen från kravet på serveringstillstånd.

Därtill föreslår regeringen ett antal rättelser i alkohollagen när det gäller fel som uppstått genom förbiseende i fråga om förverkande, alkoholserving i foajéer till teater eller konsertlokal, partihandlares rätt att sälja alkoholdrycker och försäljning av alkoholdrycker då ett serveringstillstånd har återkallats.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar förslaget som innebär att alkoholserving blir tillåten till en boende och dennes besökare på särskilda boenden vid vilka måltidsservice tillhandahålls. Ett grunddrag i svensk alkohollagstiftning är att motverka risken för att servering medför alkoholpolitiska konsekvenser. För att inte förtroendet för alkoholpolitiken ska minska bör dock restriktioner begränsas till sådana som allmänheten uppfattar som meningsfulla. Utskottet delar regeringens uppfattning att de krav som alkohollagen ställer i samband med servering bör kunna tillgodoses inom ramen för den prövning som kommunen ändå måste göra innan den uppdrar åt någon

enskild utförare att driva verksamhet med särskilda boenden. Någon särskild prövning inför alkoholservice på särskilda boenden som kommunen själv driver framstår inte heller som nödvändig. Utskottet delar regeringens uppfattning också när det gäller kravet på egenkontroll för den som bedriver alkoholservice på särskilda boenden.

Utskottet ställer sig alltså bakom regeringens förslag till lag om ändring i alkohollagen (2010:1622).

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2011/12:61 Alkoholserving på särskilda boenden:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i alkohollagen (2010:1622).

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i alkohollagen
(2010:1622)

Härigenom föreskrivs i fråga om alkohollagen (2010:1622)

dels att 3 kap. 11, 4 kap. 2 §, 8 kap. 1, 6, 8 och 15 §§, 11 kap. 9 § samt 12 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas tre nya paragrafer, 8 kap. 1 a och 1 b §§ samt 9 kap. 20 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.**11 §**

Överlåts rörelse där det ingår verksamhet som kräver godkännande som anges i 2 kap. 1 § första stycket eller 3 § första stycket (tillverkning), 4 kap. 1 § första stycket (partihandel), 6 kap. 2 § (handel med teknisk sprit), eller tillstånd enligt 8 kap. 1 § (serveringstillstånd) får överlåtaren sälja sitt lager av alkoholdrycker till efterträdaren, om denne är berättigad att bedriva sådan verksamhet.

Konkurs- eller dödsbo eller, i fråga om utmätt egendom, Kronofogdemyndigheten får *utan hinder* av bestämmelserna i denna lag sälja sprit eller alkoholdrycker till den som har rätt att tillverka eller bedriva partihandel med sådana varor. Alkoholdrycker får även säljas till detaljhandelsbolaget. Motsvarande gäller då en verksamhet måste avvecklas till följd av att godkännande som avses i första stycket har återkallats eller då det finns andra tvingande skäl.

Konkurs- eller dödsbo eller, i fråga om utmätt egendom, Kronofogdemyndigheten får *trots* bestämmelserna i denna lag sälja sprit eller alkoholdrycker till den som har rätt att tillverka eller bedriva partihandel med sådana varor. Alkoholdrycker får även säljas till detaljhandelsbolaget. Motsvarande gäller då en verksamhet måste avvecklas till följd av att *tillstånd eller* godkännande som avses i första stycket har återkallats eller då det finns andra tvingande skäl.

4 kap.**2 §**

En partihandlare får sälja varorna till

1. det i 5 kap. 1 § angivna detaljhandelsbolaget,
2. annan partihandlare som har rätt att handla med motsvarande varor,
3. den som har meddelats stadigvarande *serveringstillstånd* i enlighet med reglerna i 8 kap., samt
3. den som har meddelats *tillstånd för servering till allmänheten eller stadigvarande tillstånd för servering i slutet sällskap* i enlighet med reglerna i 8 kap., samt

4. den som har godkänts som skattebefriad förbrukare enligt 31 e § lagen (1994:1564) om alkoholskatt för användning i teknisk, industriell, medicinsk, vetenskaplig eller liknande verksamhet.

En partihandlare får också föra ut eller exportera varorna. Försäljning får också ske till den som har tillstånd enligt lagen (1999:446) om proviantering av fartyg och luftfartyg.

Endast partihandlare får förpacka om eller buteljera alkoholdrycker.

8 kap.

1 §

För servering av spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker krävs tillstånd av den kommun där serveringsstället är beläget (serveringstillstånd).

Serveringstillstånd som avser servering i inrikes trafik på fartyg, luftfartyg eller järnvägståg (trafikservering), meddelas dock av den kommun där det företag som vill bedriva serveringen har sitt säte, eller där den person som vill bedriva serveringen har sitt hemvist. Har företaget inte säte inom landet eller personen inte hemvist inom landet, meddelas tillstånd av Stockholms kommun.

Serveringstillstånd krävs dock inte om serveringen

1. avser ett enstaka tillfälle för i förväg bestämda personer,

2. sker utan vinstintresse och utan annan kostnad för deltagarna än kostnaden för inköp av dryckerna, och

3. äger rum i lokaler där det inte bedrivs yrkesmässig försäljning av alkohol- eller lättdrycker.

Detaljhandelsbolaget får utan hinder av bestämmelserna i första stycket anordna provning av alkoholdrycker för allmänheten enligt riktlinjer i avtalet mellan staten och bolaget.

Detaljhandelsbolaget får trots bestämmelserna i första stycket anordna provning av alkoholdrycker för allmänheten enligt riktlinjer i avtalet mellan staten och bolaget.

1 a §

Serveringstillstånd krävs inte om serveringen

1. avser ett enstaka tillfälle för i förväg bestämda personer,

2. sker utan vinstintresse och utan annan kostnad för deltagarna än kostnaden för inköp av dryckerna, och

3. äger rum i lokaler där det inte bedrivs yrkesmässig försäljning av alkohol- eller lättdrycker.

1 b §

Serveringstillstånd krävs inte för servering till en boende och besökare till denne på sådana sär-

skilda boenden

1. som avses i 5 kap. 5 § andra stycket och 7 § tredje stycket socialtjänstlagen (2001:453) och 9 § 9 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, och

2. vid vilka måltidsservice tillhandahålls.

Den som bedriver alkoholservice enligt första stycket ska utöva särskild kontroll (egenkontroll) över serveringen. För egenkontrollen ska det finnas ett för verksamheten lämpligt program.

6 §

Anordnande av provsmakning av spritdrycker, vin, starköl eller andra jästa alkoholdrycker vid arrangemang riktade till allmänheten är *tillåten* under förutsättning att

1. arrangören har ett stadigvarande serveringstillstånd som omfattar de drycker som provsmakningen ska äga rum, eller

2. de partihandlare som deltar enskilt eller gemensamt ansöker om och erhåller ett tillfälligt tillstånd för provsmakning av de drycker som avses erbjudas.

Tillståndshavare som avses i första stycket 1 ska innan arrangemanget äger rum göra en anmälan till kommunen.

8 §

Servering av folköl får, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, ske om verksamheten bedrivs i sådana lokaler eller andra utrymmen i byggnader eller transportmedel som

1. ingår i anläggningar som är godkända enligt föreskrifter meddelade med stöd av 7 § 1 livsmedelslagen (2006:804) eller registrerade enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 852/2004 av den 29 april 2004 om livsmedelshygien¹, och

2. är avsedda för stadigvarande verksamhet med livsmedel och där mat serveras samtidigt.

Utan hinder av första stycket får folköl serveras i sådana fall som anges i 1 § andra stycket samt av den som innehar serveringstillstånd.

Den som avser att bedriva serve-

Trots första stycket får folköl serveras i sådana fall som anges i 1 a §, 1 b § eller av den som innehar serveringstillstånd.

Den som avser att bedriva serve-

¹ EUT L 139, 30.4.2004, s. 1 (Celex 32004R0852).

ring av folköl ska anmäla verksamheten hos den kommun där serveringen ska ske. Servering får inte påbörjas innan anmälan har gjorts. Vad nu sagts gäller inte i fall som avses i 1 § andra stycket eller den som har serveringstillstånd.

Den som är anmälningsskyldig enligt tredje stycket ska utöva särskild kontroll (egenkontroll) över serveringen. För egenkontrollen ska det finnas ett för verksamheten lämpligt program.

15 §

Stadigvarande tillstånd för servering till allmänheten får medges endast om serveringsstället har ett eget kök i anslutning till serveringslokalen samt tillhandahåller lagad eller på annat sätt tillredd mat. Gästerna ska kunna erbjudas ett varierat utbud av maträtter. Efter klockan 23.00 får matutbudet begränsas till ett fåtal enklare rätter.

Serveringsstället ska vara utrustat med ett i förhållande till lokalens storlek lämpligt antal sittplatser för matsservering. Om det finns en drinkbar får den ta i anspråk endast en mindre del av serveringsställets totala yta och vara belägen i nära anslutning till matsalen.

Tillfälligt tillstånd för servering till allmänheten får meddelas om serveringsstället tillhandahåller tillredd mat. Detsamma gäller tillstånd för servering i slutet sällskap.

Tillstånd för servering av starköl och vin i foajéer till teater eller konsertlokal under paus i föreställning eller konsert får meddelas utan krav på matsservering. Det ställs inte heller krav på matsservering vid provsmakning enligt 6 eller 7 §.

Tillstånd för servering av starköl, vin och annan jäst alkohol dryck i foajéer till teater eller konsertlokal under paus i föreställning eller konsert får meddelas utan krav på matsservering. Det ställs inte heller krav på matsservering vid provsmakning enligt 6 eller 7 §.

9 kap.

20 §

Kommunen får förbjuda den som bedriver servering av alkohol drycker på särskilda boenden enligt 8 kap. 1 b § att fortsätta med serveringen eller, om förbud är en alltför ingripande åtgärd, meddela en varning, om den som bedriver serveringen inte följer bestämmelserna om ordning och nykterhet i 3 kap. 5 § andra stycket, åldersgränser i 7 § eller utlämnande av alkohol drycker i 8 §. Förbud meddelas för en tid av sex månader räknat från det att

den som bedriver serveringen har fått del av beslutet.

Den kommun där serveringsstället är beläget beslutar om ingripande enligt första stycket.

11 kap.

9 §

Den som uppsåtligt eller av oaksamhet säljer eller lämnar ut alkoholdrycker i strid med 3 kap. 7 eller 8 § till någon som inte har uppnått föreskriven ålder eller som är märkbart påverkad av alkohol eller annat berusningsmedel, eller vid partihandel underlåter att på sätt som föreskrivs i 4 kap. 3 § förvissa sig om att köparen har rätt att återförsälja eller köpa in varan döms för *olovlig dryckeshantering* till böter eller fängelse i högst sex månader.

För olovlig dryckeshantering döms också den som

1. förvarar alkoholdryck i strid med 3 kap. 2 § första stycket eller 8 kap. 24 § tredje stycket,

2. tillåter alkoholförtäring i strid med 8 kap. 24 § första eller andra stycket, *eller*

3. säljer folköl i strid med förbud som meddelats enligt 9 kap. 19 §.

2. tillåter alkoholförtäring i strid med 8 kap. 24 § första eller andra stycket,

3. säljer folköl i strid med förbud som meddelats enligt 9 kap. 19 §, *eller*

4. *serverar alkoholdrycker i strid med förbud som meddelats enligt 9 kap. 20 §.*

Till ansvar ska inte dömas den som i strid med 3 kap. 2 § första stycket eller 8 kap. 24 § tredje stycket förvarar alkoholdryck, om det av omständigheterna framgår att drycken var avsedd för annat än försäljning eller förtäring på platsen.

12 kap.

1 §

Sprit, alkoholdrycker och alkoholhaltiga preparat som har varit föremål för brott enligt denna lag eller deras värde samt utbyte av sådant brott ska förklaras förverkade. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagande utgör brott enligt denna lag. Förverkande av alkoholdrycker kan ske även hos den som är fri från ansvar för brottet enligt 11 kap. 10 § andra stycket.

Sprit, alkoholdrycker och alkoholhaltiga preparat som har varit föremål för brott enligt denna lag eller deras värde samt utbyte av sådant brott ska förklaras förverkade. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagande utgör brott enligt denna lag. Förverkande av alkoholdrycker kan ske även hos den som är fri från ansvar för brottet enligt 11 kap. 11 § andra stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2012.